

Maróti Egon: Az ókori olimpiai játékok története

1996. március 19.

<https://mediateka.ek.szte.hu/items/show/27451>

Hangfájl: 196_197.mp3

Átirat

[00:00:02](#)

Beszélő 1: Ebben az évben ünnepeljük ugye az olimpiai játékok 100. évfordulóját. [...] Az alkalomból szerveztünk a kollégiumnak „Aranyolimpia”-? címmel egy előadás sorozatot, amelynek első előadása az ókori játékokkal foglalkozik és szeretettel köszöntöm körünkben Maróti Egon professzort, aki a [...] tartsa meg ezt az előadást.

[00:00:26](#)

Maróti Egon: Akkor mégis lehet, hogy tudom, és hát kérem szépen, amint hallottuk, ugye olimpia évében vagyunk megint, méghozzá jubileumi évben, amennyiben épp 100 évvel ezelőtt rendezték az első újkori olimpiát Athénben, és hát az így megszokott dolog négyévenként akkor minden folyóirat, ami valamelyest ad magára, képeslap az hát beszerez valami szervezetek írjon valami ókori olimpia vagy hasonló témájú előadást, vagyhát cikket. Hát ezek aztán olyanok aszerint, hogy ki írja, miről ír, néha kényszeredetten nyakánál fogva előrángatott dolgok.

[00:01:09](#)

Újat mondani, hát nem olyan könnyű, mert az olimpiai játékok történetének egész könyvtárnyi irodalma van, csak hát az a szerencse, hogy hát néha új dolgok kerülnek elő, és én azért is vállalkoztam, hogy ma beszélek, mert olyasmiről tudok tájékoztatást adni, ami hát még nem annyira ismert és egy olyan lelet, ami egy teljes évszázadot egész más világ megvilágításba helyez, én ezt egyáltalán nem [...].

[00:01:42](#)

Semmi okunk nem volt és évszázadról és hát miről, honnan ismerjük az ókori olimpiát, egyáltalán az ókori életet. Szövegírás és irodalmi szövegekből. Hát itt új dolog kódex hagyományozásban nem igen szokott előkerülni. Néha papiruszról. A témakörben a legérdekesebb az Arkhimédésznek a győzelmi dalai, amiről itt-ott némi kis idézetek voltak korábban a század végén, viszont papiruszon előkerült egy egész szép kötetre való. Azután hát az ásatáson különböző tárgyi emléket, szobrokat, ábrákat tárnak fel, és a leglényegesebb a különböző feliratok, amik egy versenyzőről, egy versenyről vagy egy nagyobb időszakról adnak hiteles képet, hisz az egykori adatokat precízen feljegyzik.

[00:02:41](#)

És hát itt lehet újabb dolgokat nyerni. Ugye hát a görögök az anatóliai félsziget partvidékét lakták, és hát a déli és a nyugati partvidéken szinte akárhol megkapirgálják a földet, feliratos kövek kerülnek elő, amit hát a jó törökök igen vegyes érzelmekkel fogadnak, mert idegenforgalmi nevezetesség és pénzt hoz a konyhára. Ez jó, de ugyanakkor bosszantó is, mert ugye ők még sehol sem voltak, amikor az ógörögök azért már vagy 1 000 évvel korábban ott hát elég hathatósan működtek és az kényelmetlen dolog ugye, amikor ici-pici kis szigeteken meg ezen-azon marakodnak.

[00:03:30](#)

Ugyanakkor hát az egész terület, ahol élnek, nincs az a tákolt török elmélet, amivel lehetne vitatni, hogy kérem szépen, hát ezek itt voltak és csináltak valamit. Na, most ennek köszönhetjük jelentős mértékben az ismereteinket, amik szintén szaporodnak. És hát persze nem csak erről az új [...] akarok beszélni, hanem mert például a levegőben lógó legfontosabb dolgokat, amit ugye az olimpiai versenyekről érdemes megemlíteni. Hát, ahogy ma az olimpiai játékok a legrangosabb sportesemény a versenysorozat. Hát így volt az ókorban is, az olimpiai versenyek voltak a legkorábbiak és az olimpiai versenyek adtak mintát minden későbbi versenyjátéknak. Hát elsősorban az olimpiai négyéves ciklus a periodos versenyeknek.

[00:04:26](#)

A közbeeső második évben rendezték Delphoi-ban a püthiát, négyévenként ez volt a két legrangosabb verseny. És a közbeeső időszakban, a két nagyverseny előtt tartottak két, ezek szerint kétévenként megrendezett versenyt. Az egyik a Korinthosz, [...], Korinthosz mellett, a másik még a [...], az észak-keleti csücsökben a Nemea. Na most az olimpiai műsor akkor ezeknek adta a mintáját is, na most ez a versenysor igen lassan alakult ki. Az első 13 alkalommal egyetlen számból állt a verseny, a stadionfutásból, ez mondjuk hát ennek a mai megfelelője a 200 méteres síkfutás, és hát az első ilyen verseny 776-ban volt, Krisztus előtt. Nos, hát vannak, akiknek ugye nem elég, amit történeteket tudunk, hanem hogy mi volt azelőtt, és hát vajon volt-e előbb verseny, vagy nem volt.

[00:05:41](#)

Hát, amiről adat nincs, azon csak elmélkedni lehet. Én személy szerint azt hiszem, hogy nem volt. 13 évig egyetlen versenyszám volt, ez tehát nem sportesemény volt, ez egy kultikus jelentőségű találkozó volt, amiben a versenyfutásnak bizonyos kultikus jelentősége volt. Tessék elképzelni, mint sporteseményt. Négyévenként elmennek egyszer egy futballpályára, ott rúgnak két tizenegyest, hazamennek, majd 4 év múlva megint jönnek. Hát ez nem sportesemény. Ahogy aztán a számok gyarapodtak, a résztvevők köre gyarapodott, és hát a római császárkorban körülbelül 150 olyan poliszról tudunk, ahol versenyeket rendeztek, de nem egy alkalommal, hanem versenysorozatot. Tehát stadiont építettek, gondoskodtak az anyagi feltételekről, vagy meghívják embereket megfelelő díjazással, és hát igen messziről jöttek, és hát a közlekedés azért hát nem volt olyan egyszerű, mint manapság, tehát költséges volt.

[00:06:50](#)

Tehát eltelt egy jónéhány év, amíg ekkora jelentősége lett, mint sporteseménynek. Na, most maga az olimpiai program is, amíg ugye zömmel kialakult, az az ügy másfél évszázadig tartott, és még utána is voltak itt-ott újabb számok, de a lényeg az megvolt, és hát 582-ben alapították a Delphoi Püthiát, és utána hamarosan a másik kettőt, és aztán sorra egyre többet. Egy ilyen kis helyi versenyből, ahol csak a környékbeli [...] vettek részt, lassan kiterjedt a részvétel az egész görög lakta világra, tehát Szicília, Dél-Itália és hát egész távol Szíriáig, Egyiptom és egyéb területekre, ahol görögök éltek, részt vettek ezeken a versenyeken. Na, most hát az első versenyszám ugye a stadionfutás volt. Annyira ma is használatos szó a stadion, még nekem is kicsit furcsa lenne "sztadiont" mondani.

[00:07:58](#)

Ez mondjuk 200 méter, de az most nem érdekes. A következő szám volt a Diaulosz, a kettős futás, tehát az kétszer annyi, és ugyanilyen távon, tehát mondjuk ilyen 400 méternek megfelelő távoból fegyveres futás, ahol különböző, eleinte majdnem egy teljes harci díszben futkároztak. Aztán később, ez egy kicsit a jelképesebb dolog volt, egyszerűen egy pajzsot vittek, tehát mondjuk egy plusz terhelést. És a negyedik ilyen állandó versenyszám lett azután a Dolikhosz, ami azt jelenti, hogy hosszútáv, de hát az ügy 1500 és 4000 méter között volt, úgyhogy azért ma ezt inkább középtávnak nevezik. Hát a neve az, hogy az volt a leghosszabb.

[00:08:53](#)

Hát ezekről a versenyszámokról viszonylag gazdag ismereteink vannak, viszonylag nem, kinek mi a sok, mi a kevés. Magáról a versenyszámokról néhány sajátosságot, amiért egy kicsit furcsa. A legfurcsábbal kezdem. Ugye voltak a futó számok meg a Pentathlon, ami 5 különböző számból állt: futás, távolugrás, hogy az milyen azt ne kérdezzék, mert akkor az egész este arra rámenne. Ha valaki kíváncsi megmondom, hogy hol lehet róla olvasni. Akkor [...] diszkoszvetés, gerelyhajítás és [...] birkózás. Hogy hogyan állapították meg a győzelmet, az is vitatott dolog, mindenkinek megvan az elképzelése. Néha rettentő bonyolult, nagy adminisztrációt igényelt elképzelés, amit én nem hiszek el. De ez most nem érdekes. Azután voltak az úgynevezett küzdő számok, ahogy a verekedő számok, birkózás, ökölvívás és a pankration. Na, most ez nem az a cirkusz, amit a tévében lát az ember, hogy ilyen vastag legények ott bohóckodnak, hanem ott tényleg egy kemény, komoly verekedés volt.

[00:10:17](#)

Hát ezek voltak a fizikai számok. Aztán voltak lovasversenyek, kocsiversenyek és csak lóverseny, lófuttatás. Na, most a furcsaságok a következők: a győztesek az olimpiai játékokon elismerésül kaptak egy koszorút. A kocsiversenyeknél és lovasversenyeknél az egészen ritkán fordult elő, hogy a tulajdonos hajtsa a lovakat, hogy ő lovagoljon. Gazdag emberek voltak, hát kérem szépen ahhoz, hogy valaki négyes fogatot kiállításon, ahhoz több, mint 4 jó ló kellett, és azok nem kockáztatták meg, hogy a nyakukat törik ott a kocsin vagy a lovon.

[00:11:06](#)

Ez egy előkelő dolog, ugye Fülöp herceg is hajtja a maga kocsiját, nyilván a királynőnek van arra pénze, hogy jó lovai legyenek, mint ahogy a Margit hercegnő szépeket lovagolt, mert jó lova volt. Meg ez drága dolog. Hogy mi ebben az érdekes, arra majd visszatérek. A lényeg az, hogy a győztes koszorút nem az kapta, aki lovagolt, vagy aki a kocsit hajtotta, hanem a tulajdonos. Egy kicsit olyan, mint a Forma 1-es versenyen, nem a [...], hanem a cégnek az igazgatója.

[00:11:46](#)

Még furcsább mai szemmel is, és ebből sok érdekesség is adódik, a küzdősportok. Ugye itt, ha tetszik 3 csoport volt. Az olimpián és a püthián, tehát a 4 évenként tartott versenyeken 2 korcsoport volt. A "paídes", ami azt jelenti, hogy gyerekek. Egy kicsit furcsa, hogy gyerekeknek szólítja az ember, mert 17-18 éves korig számítottak gyerekek, fiatakorúnak. És azután jöttek az "ándres", a férfiak, felnőttek. Na, most hát nem születési bizonyítványt kellett vinni, mert az nem is igen volt, főleg az első időkben, hanem a versenybírók megnézték, hogy na, ez milyen daliás fickó, ez már felnőttnek számít, ez még nem, és hát ennek az alapján sorolták ide vagy oda. A nehézség ezután jött. Nem voltak súlycsoportok. Na, most tessék elképzelni, birkózni.

[00:12:47](#)

Hát igen, ha valaki 120 kiló, vagy 80, vagy még annyi se, hát azért az óriási különbség. Én emlékszem, láttam egyszer egy magyar birkózóbajnokság döntőjét nehézsúlyban, ahol az egyik egy mázsás legény volt. Hát nem akármilyen. Igen ám, de az ellenfele volt a Kozma Pisti, aki 140 kiló volt és egy fejjel magasabb. Hát az egész verseny abból állt, hogy kezét fogtak, megfogta a fickó vállát, magához húzta, hanyatt lökte, leesett, lenyomta, 10-15 másodperc alatt megvoltak. Szóval a súly számít. Mindig annak volt esélye, akinek megfelelő testsúlya, méretei és izomzatra volt. Ha két hasonló termetű legény akaszkodott össze, ott már számított az, kérem szépen, hogy azért birkózni is kell tudni. Meg állóképesség, meg egyebek.

[00:13:52](#)

És azt ők is tudták, hogy igen, hát azért sokan legyintenek erre. Persze, hogy könnyű neki, hát akkora, mint egy ház. Egy apróságot is azt közbe is adom a kötetet, majd ki fog derülni, hogy miért. 385 táján egy iris-i Arisztodamosz nevű legény győzött birkózásban. Koszorút szerzett az olimpián. Hát nincs szám föladva, akkor nyilván csak egyszer. Viszont a püthián és a nemián kétszer. Ugye az [...] miért nincs, az megint más téma. Tehát győzött. Az, hogy [...]. Tehát nem a testtömege révén, hanem a technikájával.

[00:14:42](#)

Tehát azért az számított, hogy kérem szépen, nem elég, hogy valaki nehéz, meg erős, meg minden ördög, mert a másik is az. Tehát az győz, aki birkózni is tud, tehát a technikának is azért

más irodalmi emlékekben is van erre említés, hogy azért ezt számon tartották, hogy ki mit tud. Ezt egy halli öregúr állította össze, ezt a kötetet győztes feliratok, hát ezt 25 évvel ezelőtt. És azért adom körbe, mert már majd ő lesz az, aki már ezt az említett leletről részleteket közölt és ő fogja az egészet kidolgozni. Na, most hogy miről? Mit tudunk a győztesekről? Hát ugye 776-ban Krisztus előtt kezdték. Hogy miért nem mondok pontos évet, az majd a végén ki fog derülni. Valamikor a Krisztus utáni 4. század utolsó évtizedében értek véget az olimpiai játékok.

[00:15:57](#)

Napra meg, ami csak tulajdonképpen, csak egy kis probléma. Itt nem olyan biztos, hogy az úgy volt illetőleg, hogy annak az alapján, amire hivatkozni szokás, hogy tényleg, na most a győzteseknek a száma, amit ismerünk, az körülbelül 23%-a a lehetséges győzteseknek, tehát mikor, mi volt a műsor. Hát ez sok is, meg nem is. Hogyha ebből a korból 1160 év körülbelül, ha itt minden lényeges dologra vonatkozólag az adatok 20 egynéhány százalékát ismernénk, hát akkor lenne vele dolgunk. Tehát ebből a szempontból ez egy elég tekintélyes dolog. Na, most egy győztes lista. Itt nem volt semmi olyan állami háttér, mint a római birodalomban, ahol a consulok névjegyzékét, meg a magister kiadta névjegyzékét, azt hiánytalanul ismerjük. Van annyi, azért itt is van.

[00:17:04](#)

Egy Sextus Julius Africanus nevű férfiú vezetett, tehát összeállította a 3. század elején az olimpiai győztesek listáját. 249, tehát kerekén 250 olimpiára vonatkozóan vannak adatai, szinte kivétel nélkül mindegyik olimpiának a stadionfutás győztese megvan. Ez volt az első szám, ennek kultikus jelentősége volt. Ha azt mondják, hogy ez és ez megnyerte az olimpiai versenyt, az azt jelenti, hogy a stadionfutásban győzött, mert az volt a legfontosabb, az volt a névadója. Adott versenyeknek történetírók gyakran egyszerűen csak így adják, mert az az év, amikor ez és ez nyerte az a játékot.

[00:17:57](#)

Tehát ez egy igen tekintélyes szám. Na, most más versenyszámoknál kisebb az adatoknak a mennyisége. Egy tavaly elhunyt olasz ókortörténész, sporttörténész, epigráfus az '50-es években összeállította az olimpiai győztesek jegyzékét, és 780 nevet szedett össze. Aztán később adott egy ilyen pótlékot, egy supplementumot, ahol hát még jónéhány jött hozzá, tehát 800 fölött van. Na, most a szám tulajdonképpen nem nagy, igen ám, de ezek között vannak, akik nem egy alkalommal, sokszor győztek. Két lehetőség van, vagy egymás után következő olimpiákon többször, vagy egy olimpián.

[00:18:47](#)

Na most a legtöbb győzelmet az olimpiai versenyeken a krotóni Milón birkózó aratta, aki egyszer győzött még a paidesz kategóriában, tehát kamaszként. Aztán egy olimpiát kihagyott, és utána 5 olimpián egymás után megint győzött. Jól megtermett legény lehetett, mert hát azért 20 év, hát azért öregszik. Tehát ezt volt az egyik lehetőség, tehát ezért sokkal több a győzelem,

mint ahány győztes. A másik pedig, hogy egy alkalommal több számban. Na most ez nyilván a futó számokban volt erre esély. Leginkább az ilyen óriási szám nincsen, de a leginkább az történt meg, hogyha valaki győzött a két rövidtáv számban, tehát a stadionfutásban és a diauloszban, és mellesleg megnyerte a fegyveres futást.

[00:19:52](#)

Na most aki 3 számot megnyert egy olimpián, azt triatésznak hívták. Tehát a „tri”, az minden jól nevelt nyelvben azt jelenti, hogy 3 vagy legalább valami hasonlót jelent az, hogy 3, tehát a háromszoros győztes. Nem voltak olyan nagyon sokan. Ez körülbelül olyan, mint ugye a Jesse Owens a berlini olimpián megnyerte a 100 méteres síkfutást, a 200-at és a távolugrást [...]. Hát én lehet, hogy nem figyeltem vagy feledékeny vagyok. Én nem emlékszem, hogy azóta ezt valaki megcsinálta.

[00:20:25](#)

Kérdező 1: Carl Lewis.

[00:20:26](#)

Maróti Egon: Stimmel. Más nincs, ez az egy. Tehát azért azóta eltelt 60 év. Tehát ez nem, ott sem volt azért olyan mindennapi dolog. Ott azért mezőny volt, és azért a 200 és a 400 méter területe között és ez a fegyveres futás az körülbelül olyan lehet, mint ma, mintha 400 gát. Ami hát olyan, aki ebbe a 3 számban győzött. Nincs meg az a név, hogy Kovács József, nem mond semmit. 2 Kovács József is eszünkbe juthat. Volt nekünk, a BBT-ben volt a '30-as, '40-es években egy futó, aki egyszerre 5 számban volt magyar rekorder. 110 gát, 200 gát, 400 gát, 200 és 400 méteres síkfutásban. Na, ugye az volt a mániája, hogy gátfutó volt. Nem abban volt igazán jó. A 200 méteres síkfutásban. Persze az az eredmény, amit ő akkor futott, az ma már nem olyan ihaj-csuhaj. 21 másodperc alatt.

[00:21:31](#)

Igen ám, de akkor az Európa rekord 20:08 volt, [...]. Tehát azért az a 21 másodperc, nem volt az olyan rossz idő. És hát azért ma se futnak akármilyen versenyen sokkal többet. Szóval, voltak többszörös győztesek, akiket így külön feltüntettek. Az egy külön kategória, hogy amikor a 4 nagy verseny, az olimpiai periodos 4 nagy versenye kialakult, akkor az külön számon tartották azt, aki ugyanabban a számban, egy perióduson belül mindegyik versenyen győzött. Illetőleg a kétévenkénti [...] legalább egyszer. Ez volt a periodos győztes. Az elnevezés az későbbi, mint amitől kezdve számon tartották, de számon tartják. A Milón, ez a nevezetessége, hogy mind a 6 alkalommal nemcsak az olimpián győzött, hanem a másik három is. Tehát ez nem volt akármilyen teljesítmény.

[00:22:40](#)

Tehát a triasztészek a leggyakrabban azok voltak, akik ebben a 3 futó számban tudtak győzni. Na, most láttuk azt, hogy az adatok nem túlzottan arányosak, rengeteg stadionfutó győztesről van adatunk. Végeredmény az első 250 alkalommal szinte teljes. 219 után az Africanusnak a krónikái megszűnik, abbahagyta. Meghalt, szóval tovább gyérek az adatok. Azután eltérőek, aránytalanok a tudósítások. Idő. Na, most különböző korszakokban több-kevesebb feljegyzés maradt fenn.

[00:23:39](#)

Ugye az volt a szokás vagy lehetőség, hogy aki az olimpiai versenyen győzött, annak joga volt az olimpiai ligetben felállítani a szobrát olyan formában, hogy abból kiderüljön, milyen versenyszámban győzött. Esetleg, ha abból nem derül ki, akkor a szobor talapzat feliratáról, amin hát rajta volt az illető neve, az apja neve megkülönböztetésül, az a polisz, amelynek tagja volt, mert hát valaki dicsőséget szerzett. És a versenyszám, ami nem feltétlenül, az lehet, hogy a szoborról derült ki. Na, most a legrészletesebb beszámolót arról, egy Pauszanasz nevű történetíró adja, aki meglátogatott különböző ilyen helyeket, így az olimpia ligetet is, és leírja, ismerteti ezeket a szobrokat, a szobrok feliratát.

[00:24:38](#)

A szobrok azok többnyire fémből készültek, azokat menthetetlenül elvitték, de a márványszobrokat is, de hát ott maradt az irdatlan nagy felirat, talapzat. Hát azon a felirat igen gyakran megmaradt, úgyhogy ezért hát az ismereteink jelentős mértékben ebből adódnak, És hát egyéb színhelyeken is, és nem csak a versenyek színhelyén, hanem hát tekintettel arra, hogy ilyen győzelem nem csak az illetőnek egyéni sikere, hanem a poliszának is a dicsősége. De ne felejtjük el, hogy itt mindenki görög volt, itt csupa görög város, tehát nem az, hogy ez egy nemzetközi vetélkedés. De azt számon tartották, hogy melyik polisznak a [...]. És hát otthon is állítottak bizonyos szobrokat a tiszteletére.

[00:25:32](#)

Egy ilyen szobor az pénzbe kerül. Nem biztos, hogy az illetőnek magának volt annyi pénze. Esetleg maga a polisz állította megtisztelésére. Olyan esetről is tudunk, amikor az edzője állította föl, ami hát még a maga dicsősége is volt, vagy az illető polisszal valami jó kapcsolatban lévő szomszéd település állította fel a szobrát, tehát rengeteg ilyen szobor volt. Hát a szobrok nem maradtak meg, kivételesen valami kevés. A feliratok azok megmaradtak vagy olyan formában, ahogy a Pauszanasz leírta és a kódex hagyományozásból megmaradt, vagy megmaradt maga a feliratos kő. Hát, ha belekukkantanak abba a [...], azért azok a szövegek néha kissé töredezetek, hiányosak, azt ki kell egészíteni, és nem is mindig olyan könnyű.

[00:26:30](#)

De hát valami kiderül belőle. Tehát a versenyszámokra vonatkozó adatok között aránytalanság van. Aránytalanság van abban is, hogy melyik korból mit ismerünk. És most, ami újdonság, mégpedig hát ugye a 3. század az már egy viharos időszak. Háború, barbár betörések, polgárháborúk, elszegényedés, stb. Valószínűleg kevesebb szobrot állítottak. Sok el is pusztult, és van egy ilyen babona, lesz még néhány. Ugye 267-ben jöttek a herulok, betörték, összetörték mindent és attól kezdve nincs semmi. Nem stimmel, mert 267 utánról is vannak adatok. Ellenben a '70-es, '80-as évektől kezdve, a versenyek végéig, tehát egy évszázadon át, összesen két, kissé bizonytalan adat van, 100 évig semmi.

[00:27:41](#)

A német régészek ásatásokat folytatnak már 100 éve Olympia területén, és most ezt újra csinálják, és '94 őszén feltártak egy épületromot, amiről meg lehetett állapítani, hogy ez egy atléta szervezetnek a székháza. Na most különböző ilyen egyesületek voltak, amiknek a feladata az volt, hogy versenyeket rendezzenek, biztosítsák a versenyzők utazását, elszámolását, elszállásolását, egyebeket, és hát egy ilyen egyesületi székházat feltártak és előkerült egy felirat. Mégpedig körülbelül egy rajztábla méretű felirat, 30 sor szöveggel és a szöveg zömmel olyan győzteseknek az adatait tartalmazza, akik a 4. században aratták az olimpiai győzelmeiket.

[00:28:45](#)

Tehát olyan időszakban, amikor gyakorlatilag az a két gyanús bizonytalan adatot leszámítva semmi nincs. Hát mikorra vonatkozott? Eddig csak egy részét közölték a feliratnak, a legfontosabbat, az [...], akinek a könyvét [...] már megnézte. Közölte a következőket. A két legkésőbbi adat győzelem, az a 290., illetve 291. olimpiáról, 381-ből, illetve 385-ből származik. Tehát 6 évvel korábban csak, mint amikor aztán jött a veszedelem.

[00:29:40](#)

És két athéni fiatalemberről van szó, akik testvérek. Aurelios Eukarpides, aki győzött a paidesz kategóriában, pankrationban. És a következő olimpián a fivére, nem derül ki a szövegből, hogy melyik volt az idősebb. Hát tegyük föl, hogy aki később győzött. Aurelios Zopyros, ez pedig a fiatalokúak ökölvívásában győzött. Na most, tehát néhány évvel azelőtt, amikor valószínűleg a versenyek megszűntek. Na most, hogy már akkor is nehéz idők lehettek, az kiderül abból, hogy hogyan maradt meg a szöveg. Hát ez nyilván az egyesületnek, ennek a székháznak a dísz volt, tehát azok a versenyzőknek a győzelmeit örökítette meg, akik ennek a szervezetnek a tagjai.

[00:30:43](#)

Na, most a lelet helye, ahol előkerült ez a szöveg, az arra mutat, hogy kérem szépen, ez gondosan eldugták, hogy mentsék a jövő számára, hátha változnak az idők, de hát mindenesetre el kellett dugni. Tudniillik nem valami díszhelyen került elő, hanem a fürdő csatornájának a

lefolyójában. Mint pedig nem így, ami ha leesik a falról így marad, hanem élére állítva, a szöveggel a fal felé fordítva és beillesztve a csatornának az eresztékei közé. És hogy a méret stimmeljen, levágtak a tetejéről egy pár centit, tehát ezt nyilván szándékosan eldugták, hogy illetéktelen kezekbe ne kerüljön, mert ez számukra nagyon fontos. És szépen úgy eldugták, hogy másfél-1000 évig nem került elő.

[00:31:43](#)

És hát onnan tudjuk ennek a két fiatalembernek a nevét is, és a versenyszámukat és a korcsoportot, hogy miben győztek. És kiderül az is, hogy hát különböző részben a görög anyaország, részben az anatóliai területekről származó versenyzők arattak különböző számokban győzelmeket, hogy pontosan azt mi és hogyan, az majd ezután fog kiderülni. Mondtam, hogy szándékosan nem mondtam, hogy pontosan mikor lehet számítani, hogy vége van az olimpiai versenyeknek és egyáltalán az antik sportversenyeknek. Hát akármit néz meg az ember, én kíváncsi voltam, hogy valaki bedobott egy adatot és ez úgy él tovább. A legkorábbi, ahol én találkoztam vele, egy Krause nevű szerzőnek 1838-ban az *Olimpiai játékok*.

[00:32:50](#)

És hát az derült ki, hogy Theodosius császárnak 391. február 24-én hozott rendelete szüntette meg az olimpiai versenyeket. Ez így megy tovább. Meg se nézte senki vagy megnézte a *Codex Theodosianus* és nem tudta mit kezdjen vele. De hát szerintem egy történész az ne legyen hiszékeny. Ha valamit mondanak, nézzen utána, hogy mire alapozzák, és ha megmondják, hogy mire, akkor nézze meg, hogy ebben a szövegben tényleg az van. Hát kérem, szépen a következők derültek ki.

[00:33:35](#)

Codex Theodosianus 16. könyve, 10. fejezet, 10. [...].

[00:33:41](#)

„Nemo se hostiis polluat”. Senki se mocskolja be magát áldozatokkal. „Nemo insontem victimam caedat”. Senki se mészároljon le ártatlan állatokat. „Si quis profano ritui deditus”, satöbbi. Tehát valaki egy profán szertartás híveként templomba megy áldozatot mutatni, és így tovább, akkor az fizessen kemény aranypénzben ennyi meg annyi büntetést. [...]. Na mondom, hát lehet, hogy majd a másokban, még hosszabb, hát ilyesmik vannak: „Quod si quispiam immolare hostiam sacrificaturus audebit aut spirantia exta consulere”, és jönnek a fenyegetések. Tehát valaki [...] egy állatot áldozatbemutatás céljából, ahogy merészen, vagy pedig állati belső részekből jósol.

[00:34:38](#)

Mi mindent nem szabad csinálni, mekkora büntetés. Hát higgyék el nekem, én nem olvasom el, mert megszöknek. Egy szó sincs olimpiáról, versenyekről, semmiről. Hát akkor most mi van?

Egy dolgot lehet mondani, kérem szépen, az olimpiai versenyek, mint a többi is, azzal kezdődött, hogy hát az illetékes istennek áldozatot mutatnak be. Olympián Zeusnak, Iszthmián Poseidonnak, Püthián Apollónak, és azután jött a verseny. Hát az nem ugyanaz. Szó sincs olimpiáról, versenyről, semmiről, áldozatbemutatásról. Hát van egy másik hely. Egy bizánci Kedrénosz krónikás, egy Geórgiosz Kedrénosz, hát, akire szintén hivatkoznak.

[00:35:37](#)

Roppant szórakoztató és tanulságos. Végigolvastam, másfél oldalon keresztül az van, hogy a jámbor életű Ambrusius püspök, a későbbi Szent Ambrus nyüstöli a császárt, mert, elnézést a kifejezésért, de tényleg ez van, hogy a világért ne engedje meg, hogy azok a nyavalyás zsidók felépítsék a lerombolt bizantori zsinagógát, mert azok mindenféle megengedhetetlen, istentelen dolgot művelnek. Szóval a jó kereszténységnek nem csak a pogány szentélyeket rombolták le, a zsinagógát is. És akkor latba vetette az ékesszólását és befolyását, hogy nehogy felépítsék. Nem is engedélyezte a császár a felépítését. [...] Hol van itt az olimpia? Hát ott, hogy az utolsó mondatban a végén van egy másfél soros mondat. Azt mondja, „ [...] „

[00:36:32](#)

Ezekben az időkben megszűnt az olimpiáknak az ünneplése. És utána még elmondja, amit korábban 4 évenként tartottak. Az [...] az azt jelenti, hogy eltűnik, megszűnik, akár elpárolog egy pohár víz vagy, de semmiféle erőszakos dolog nincs, semmi. Biztos, hogy megszüntették a 4. század végén, mert hát utána semmit nem tudunk. De hogy ezekre a dolgokra alaptalanul hivatkoznak, mert hát kérem szépen, szó sincs róla. Ezt valaki, jó ég tudja mikor, mert mondom már 150 évvel korábban is ez az adat szerepel. Vagy nem nézte meg az ördög se, vagy megnézte és megvonta a vállát, hogy hát maradjunk ennél. Hát csak azért [...], meg kell nézni. És akkor ilyen viccek vannak, hogy szó sincs róla, megszüntették, de erre nem lehet hivatkozni. Sem az egyikre, sem a másikra, mert erről árva szó nincsen, legalább a versenyek megszűnéséről van szó. Na de hogy miért szűnt meg?

[00:37:48](#)

Na, most ugye megszüntették, és hát valaki még korábban meg akarta szüntetni szépen. Néhai jó Keresztény Jóska, kedves öreg barátom, aki hát olimpiai versenyek történetéről sok mindent írt, és írt egy terjedelmes cikket. *Olimpiai játékokba [...]*. Ez Szíria területén van. És Antiokheia-nak a külvárosa, ahol valóban rendeztek versenyeket, még pedig olimpiákat is. Igen ám, csak hogy ezt már a Krause tudta 150 évvel ezelőtt, hogy, vagy 30 olyan görög polisz van, főleg anatóli területén, ahol rendeztek olyan versenyeket 4 évenként, amit helyi olimpiának rendeztek, mint ahogy mit tudom én, van borolimpia, diákolimpia meg mit tudom én milyen olimpia. Semmi köze sincs, megvan, fel van tüntetve.

[00:38:49](#)

Olimpia. Ami olimpia, az az Évisz-ben, az az olimpia. Na most itt azért nevezik így, mert 4 évenként tartották és hasonló műsorral rendezték, mint a nagy olimpiai versenyeket, de én

mondtam neki, hogy Jóskám, az isten szerelmére, százával szeded össze a moretti adatokat az Évisz-i olimpiáról. Hát azt rendezték tovább is. Az, hogy a Libanius, aki valamikor később írt erről, hogy esetleg tévedett, aztán kiderült, hogy nem tévedett.

[00:39:31](#)

Akkor most tévedett, mert görögül nem nagyon durván, elolvasta az angol kétnyelvű szöveget és az angol szöveget. Hát az olyan bizonytalan volt. Az volt, hogy nagy pénzbe került nekik, nagy pénzt fordítottak arra, hogy megrendezzék ezt a versenyt. Na persze, mert stadiont kellett építeni, versenydíjat és így tovább. De hát ezt nem az éviszieknek fizették, hogy na most mi átvesszük tőletek és mi tartjuk az olimpiát. Hát százával vannak adatok. Elkezdve az 1. században, a császárkor 1. századában. Hát rengeteg van, tehát ez egy óriási tévedés. És ezeket úgy hívták, hogy iszolimpia, tehát olimpiai jellegű versenyek, és legalább 30-ról tudunk. Illetőleg hát már a Krause tudott annyiról, tehát szó sincs arról, hogy megvették a versenyjátékok rendezésének jogát.

[00:40:28](#)

De hát nem adták azt el, rendezték tovább is. Aki nem akar valamit elhinni, az nem hiszi. Egy másik ilyen, mostmár ugyan kezd kimenni a divatból, de egyre többen foglalkoznak vele, ez a profizmus, tehát a hivatásos. Mire alapozzák? Hát ugye az olimpiai versenyen a győztes kapott egy koszorút, a többi is ezt-azt-amazt. Na most hát rendeztek különböző helyeken versenyeket. Hát az, hogy meghívjanak jelentős neves sportolókat, különböző díjakat tűztek ki. Na de az más az, hogy versenydíj van és más az, hogy hivatásos versenyzők, tehát akit fizetnek egész pályafutásuk során és így tovább, és nem csak egy-egy alkalommal kap jutalmat. Ez nem ugyanaz.

[00:41:29](#)

Tehát mire szoktak itt hivatkozni? Hát kérem szépen. Hogyha különböző ugye a látványos versenyeket, ez ugye hivatásos versenyző. És akkor megnézi az ember konkrétan az adatokat, nem a szöveget, akkor tudják. Hát a legkorábbi állítólag ilyen hivatásos versenyzők, akik pénzért versenyeztek volna. Ez a rodoszi Diagoras, akinek volt 3 fia. Mind a 3, a papa is, a 3 fiú győzött az olimpiai versenyeken. A legfiatalabb az ráadásul háromszor, sőt a másik 3 verseny is, tehát periodos győztes volt. Az egy dúsgazdag ember volt. Ő volt a rodoszi flottának a parancsnoka. Úgyhogy. Én nem [...] jutalmat kapott. Hát az az utazás az pénzbe került.

[00:42:42](#)

Vagy. Hát az egyik ilyen szólam volt hosszú ideig, hogy itt volt az a pankration, a pankráció, ahol hát mindent lehetett szinte. A szemét kinyomni azt nem, de azon kívül szinte mindent, és hát ezek pénzért verekedtek. Na most megnézi az ember a konkrét adatokat, ahol erről valamit tudunk, kiderül, hogy hát ezek többnyire dúsgazdag emberek voltak, akik a saját hajójukon utaztak, abszolút nem volt nekik arra szükség, hogy ezért nekik fizessenek. Tehát szó sincs

arról, hogy mint hivatásos, abból éltek ezek a versenyzők. Márpedig hát, ahol kemény pofonokat, rúgásokat lehetett kapni, ez a virtus.

[00:43:39](#)

Hát ez dicsőség, kérem szépen, ezzel lehetett büszkélkedni, hogy ő megnyert egy ilyen versenyt. Ahol hát szinte életre, halálra megy. És egy sor ilyen. 2.-3. századból egy sor alexandriai versenyzőt például. De ez még mindig, adatot tudunk, hogy kiderül gazdag emberek, akik a saját hajójukon utaztak, mert ez dicsőség. Éppúgy, mint hogyha valaki a saját lovaival versenyzett. Hát amiért egy szirakúzi Tyrannis, ilyen óriási ménesei voltak. Hát elindították különböző versenyeken a fogatait. Nem ő hajtotta, hát megtöri a nyakát. Hát valaki hajtotta és az dicsőség, a lovai győztek.

[00:44:36](#)

De már olyan versenyekre, ahol pénzdíj volt, arra már nem mentek. Arra nincs szükség. A mai nagy versenyen győzni, az dicsőség. Hát arra szépen a szirakúzi Tyrannis, nagy aranyérmet vert, ahol az egyik oldalon volt, tehát az egy profilja persze. A másik oldalon ott volt a négyes fogat [...], a sok lábak alig lehet megkülönböztetni egymástól, mert ez hiúsági kérdés kéremszépen. Azután. Az egyik ilyen nevezetes figura, egy [...] fiatalember, aki győzött különböző versenyeken, ugyancsak pankration-ban.

[00:45:31](#)

Volt verekedés keményen, a szobra meg is maradt. Az egy kicsit [...], egy kicsit túl [...] a fiatalember, szóval azért valószínűleg kissé zömökebb, vaskosabb fickó lehetett. Egy [...], vagy [...], ahogy tetszik. Akinek a fia volt a trónörökös, és a lett a [...] uralkodó. És hát az egész család mérhetetlen gazdag volt. Hát ez nem azért ment el verekedni, mert ő pénzt kapott. Hát az volt neki annyi, hogy semmi gondja a saját hajóján. Mert ez virtus.

[00:46:21](#)

Régi görög hősökhöz volt [...]. Tehát szó sincs arról, hogy mit valamilyen hivatásos verseny, úgyhogy ez pénzbe került, amit akárki nem engedhetett meg magának, mert hát azért el kellett utazni messzire, hajókázni saját hajón meg egyebeket, és ez bizony költséges dolog volt. Erről most már szép lassan le is szoktam, kiderült, hogy ahol megnézzük a konkrét adatokat, nem volt itt hivatásos, nem abból éltek, hogy ők versenyezzenek. Persze, hogy voltak versenydíjak. Igen ám, de a nagy versenyeken mi volt? Kapott egy koszorút?

[00:47:03](#)

Esetleg otthon a poliszán megjutalmazta és állítottak neki egy szobrot vagy valami egyéb ilyen értékes. Voltak olyan versenyek, ahol azzal akarták, ahogy mondani szokták, földobni, jelentőségét növelni, hogy valóban meghívtak olimpián meg más jelentős versenyen győztes

atlétákat, sportolókat, és hát azok kaptak valóban komoly, értékes jutalmat, esetleg pénzjutalmat, vagy pedig olyan jutalmat, hogy kapott [...] bűvös számokra győztesek 15-35.

[felvétel vége]

[00:47:45](#)

Ami probléma... Miért nem volt úszóverseny ezeken a versenyeken? Ha a térképre néznek, ott sziget-sziget hátán. Ott hajókázni lehetett, na de hát a hajó az könnyen felborul, hajótörés. Ha nem tudott kiúszni, akkor baj volt. Az ábrázolásokban éles, hogy kiderüljön a 3 alapvető úszás. A gyorsúszás, a mellúszás és a hátúszás. Azt művelték, azt csinálták. Az a bizonyos mondás, szállóige, ahogy mi mondjuk, elnézést, de a bunkó, tehát a [...]. Sem úszni nem tud, sem a betűvetést nem ismeri. Na most hát ez mutatja azt, hogy milyen ember az, aki nem tud írni, olvasni? Az egy örült, aki nem tanult meg úszni, mert bármikor belefulladhatott. Ki kell úszni. És ha megnézik a szobrokat, azok a görög atléta szobrok, arról anatómiát tanítanak képzőművészeti főiskolák.

[00:49:04](#)

Néha azt is meg lehet állapítani az izomzatáról, hogy mit csinált, milyen versenyszámban lépett fel. Egy, ami mindenkinél megvan, az a bizonyos csípőizom, ami minden úszóra jellemző. Tehát úszni tudtak. Kellett, mert egyszerűen a szomszédba nem lehetett elmenni. Legfeljebb csónakon, és ha a csónak felborul, akkor kész a baj. Bizonyos időszakokban viharos a tenger, meg ahol közel vannak egymáshoz a szigetek, ott örvényes, ez-az-amaz, úgyhogy ezek [...], meg egyéb ilyen tengeri szörnyek vannak, az abból ered, hogy örvénylett a tenger, bele lehetett szépen fulladni.

[00:49:54](#)

Miért nem rendeztek úszóversenyt? Bizonyos dolgokat csak ott a játékok színhelyén lehetett rendezni. Majd a következő téma az, hogy miért nem lehetett. Még csak azt sem mondhatjuk, hogy nem ástak ki úszómedencét. A leghetlenebb helyen Delphoi-ban, ahol meredek, sziklás hegyoldalban voltak a rendezvények és az építmények, ott is építettek egy uszodát. Nem tudjuk pontosan milyen hosszú volt, mert az bizonytalan, de 10 méter széles volt és 180 centi mély. Abban már lehet úszni. Úszóversenyt nem rendeztek. Miért nem, nem tudjuk. Tehát az úszás az fontos volt, mert egyszerűen az életet biztosította. Az, hogyha szomszédba átmegyek csónakkal és felborul, akkor belefulladnak. Tehát úszni tudtak, mert az az ábrázolásról is kiderül, és rengeteg forrás van. Úszóversenyt nem rendeztek, nem tudni miért. Szóval vannak olyan dolgok, amikre nem lehet korrekt választ adni. Saccolni lehet, de az sose az igazi.

[00:51:15](#)

Ami még elő szokott kerülni, az a maratoni futás. Ilyen versenyük nem volt, sőt, maratoni futás sem volt, maratoni futó sem volt. Egy Biliński nevű lengyel fickó, aki a Római-Lengyel Akadémiának a könyvtárnak volt hosszú évtizedeken át az igazgatója. Egy vaskos tanulmány

vette sorra azt, hogy hogyan alakult ki ez a legenda. Az athéniak találták ki, meg van az oka, hogy miért. Ami az egésznek a valószínűtlensége, az a távolság. Akármennyire is cikkcakkban ment a fickó, futkározott, az úgy harmincegynéhány kilométer. Hát az, hogy megérkezett és holtan rogyott össze. Voltak azok a bizonyos [...], aki ugye naphosszat futkározott. Elküldték Athénba, a maguk távfutóját Spártába, 220 kilométer hegyen-völgyön keresztül. Az elment és elmondta, hogy miért jött, megfürdött, megebédelt, aludt egyet és visszaszaladt.

[00:52:39](#)

Egy [...] nevű fickó, aki a 113. olimpián, 328-ban Krisztus előtt, megnyerte a dolichost. A dolichos az ugye hosszútáv, tehát maximum 4 km volt, az ma már inkább hosszútáv. Ezek azért hosszabbakat futkároztak és hát az, hogy jelentse otthon, hogy örvendjenek a polisz társai, hogy ő győzött az olimpián, hazaszaladt [...]. Keresztül a [...], több mint 100 km hegyen-völgyön keresztül, és ha a legjobb egészségű érkezett meg, esze ágában volt meghalni. Ma kislányok lefutják azt a 4 kilométert.

[00:53:22](#)

Ezek is edzett legények voltak. Szóval ez egy legenda, megvan az ok, hogy ezt miért találták ki az athéniak. Nem érdekes, mert ez messzire vezetne. Tehát látjuk azt, hogy mik voltak a legfontosabb mozzanatok. Mi az, ami újat tudunk. Tehát egy 100 éves időszakot áthidal ez a kb. 30 soros szöveg és előbb is eszembe juthatott volna, hogy körbe adjam. Itt van épp ennek a részletnek a képe, a bronztablának.

[00:54:15](#)

Erről a 100 évről, ez az egy 30 soros szöveg sok mindent elmond, amiről különben adat nem volt. Kiderül az, hogy az anyaországban, Anatóliai-félszigeten milyen poliszairól vettek részt a versenyzők, milyen számokban, amit majd az [...] szépen hozni fog. Ezt a két legkésőbbi adatot tudjuk. A rendelet, ami megszüntette a versenyeket 391-ben volt, akkor 6 évvel előtte még vígan megrendeztek távoli területekről érkező versenyzőkkel versenyeket.

[00:55:15](#)

Egy sor olyan részletet tudunk, ami ezekből a szövegekből derül ki és részben új. Tehát az, hogy megrendezték, még a 4. század végén is ezt a versenyt, két adott korcsoport megvolt, mert az olimpián és a püthián mindig két korcsoport volt. A fiatakorúak, a paidesek, akik a gyerekek, hát nem egészen gyerekek, és a felnőttek. A másik két jelentősebb versenyen 3 kategória volt. 18 év alatt két kategóriára osztottak, paidesek, tehát a gyerekek, és az andresek, a fiatalemberek.

[00:56:17](#)

Ott 3 ilyen korcsoportban rendeztek versenyt. Súlycsoportok sehol nem voltak. Nyilván a testsúlynak, főleg a birkózásban volt nagyobb jelentősége. A másik két ilyen verekedős számban már kevésbé, mert a fürgeség az többet számított, meg a technikai felkészültség. Azért

nyilván egy bizonyos jelentősége azért a testsúlynak megvolt. Én szándékosan nem töltöttem ki azt az időt, ami elvben rendelkezésemre áll azzal [...]. Bár egy-két esetleges kérdésnek [...], hogy majd valamit.

[00:57:14](#)

Sok mindenről lehetne még beszélni. Ha valaki kérdez. Ha nem, akkor lehet, hogy nekem továbbá még eszembe jut egy-két dolog, amit el lehet mondani. Testvérek között is egy jó negyedórát. Amit keveselnek, vagy amiről nem hallottak annyi tájékoztatást, mint amit hallottunk. Tessék!

[00:57:44](#)

Kérdező 1: Az olimpiai játékokon milyen poliszokból jöttek, például a görög gyarmatosítást követően a Fekete-tenger környéki poliszokból, vagy mondjuk később Nagy Sándori hódításokat követően a keleti poliszokból is jöttek-e az olimpiai játékokra, vagy ez megmaradt a félsziget versenyének? Ez az egyik kérdésem. A másik az, hogy a rómaiaknál nem is történt szándékkal, hogy valamennyire [...], hogy átvegyenek valamit római [...] olimpiai játékokból? Mert ez furcsának tűnik, hogy ennyire nem vették át, vagy nem foglalkoztak azzal, hogy a görögöknél ez egy hagyomány. És megkérdezném, hogy amikor háborúk voltak. Például a peloponnészoszi háború, vagy az azt követő 400, mondjuk a 380-ig tartó időszakban is zajlottak ezek a játékok 4 évenként, úgy, hogy az háborúban álló poliszok képviselői is jelen voltak, vagy pedig akkor nem zajlottak? Vagy pedig azok nélkül zajlottak, akik éppen háborúban voltak?

[00:58:57](#)

Maróti Egon: A végével kezdem, azt még nem felejtettem el. Kötelező fegyvernyugvás volt arra, az olimpia idejére és az azt megelőző időszakra és az azt követő időszakra, amikor ebben a legtávolabbi görög résztvevő is elmehetett. Körülbelül 3 hónap ilyen [...], tehát fegyvernyugvás volt, amikor igen szigorú büntetések mellett nem volt szabad hadakozni. Úgyhogy amikor ilyen eset volt, akkor azokat megbüntették és mentegetőzni kellett, hogy ők még nem értesültek róla, hogy az az időszak bekövetkezett. Kizárták volna a versenyből őket. Tehát körülbelül olyan 3 hónapos időszak volt, amikor a görögök abbahagyták a viszálykodást, háborúskodást, mert aki nem, azt egyszerűen kizárták. Azért a többség tartotta magát ehhez.

[01:00:06](#)

Kérdező 1: Akkor is, ha [...] egy szigetet vagy egy várost, akkor is [...]?

[01:00:10](#)

Maróti Egon: Ha az illető polisz vállalta a kiközösítést, akkor erre ugye szándékosan nemigen került sor. Ha véletlenül még el is húzódott, akkor is még a spártaiak, és hát azért ott még spárta jelentős hatalom volt, a spártaiak is magyarázkodtak, mentegetőztek, hogy ők még nem értesültek róla. Ugye elküldtek szanaszét futárokat, közölték, hogy most kezdődik, ami egy

kicsit nyakatekert volt, hogy mikor tartják ezeket a versenyeket. Itáliai és anatóliai területek. A dél-itáliai görög, a szicíliai görög gyarmatvárosok teljes joggal részt vettek ezeken a [...], és itt éppúgy az Anatóliai-félsziget főleg a nyugati, déli városai, de az északiak is. Úgyhogy hajón el lehetett jutni. Részt tudtak venni ezen.

[01:01:22](#)

Körülbelül 150 olyan görög poliszról van adat szerint tudomásunk, ahol rendeztek versenyt. Nyilván nem voltak helyi jelentőségek. Bár mindenhol a helyi versenyt igyekeztek jelentős [...] meghívni, mert emeli az eseménynek a rangját, fényét. A nagy probléma az, hogy az esetek jelentős részében egy-egy számnak csak a győztesét ismerjük. A verekedős számokban gyakran megtörténik, hogy az ellenfelet is ismerjük. De már mittudomén futóverseny, vagy ilyesmi, ott ritkábban. Tehát nincs az, hogy teljes a mezőnyt, hogy kik jutottak tovább, ki mindenki volt. A győztesek szép számban ismertek.

[01:02:25](#)

Ahogy ma mondjuk, a helyezettek. Csak ha valami egész kivételesen indokolt, jelentős küzdelem volt, vagy valami nagy produkció, vagy valamilyen oknál fogva számon tartották. Ezért is kicsi szerintem az adatoknak a száma. És mi volt az első kérdés? Szerintem visszafelé mentem.

[01:02:45](#)

Kérdező 1: A görög gyarmatvárosok [...] Itáliában, konkrétan a római [...]

[01:02:52](#)

Maróti Egon: A 4 legjelentősebb verseny az Olimpia, a Püthia Delphoi-ban, és az Iszthmoszon egy kicsit lejjebb az Iszthmia és a Nemea. Különböző egyéb helyeken is rendeztek idővel, Itália területén is. Amit aztán hol hozzászámítottak, hol nem, úgyhogy az hogy valaki minden, periodos győztes. Aztán időnként hozzászámítottak még egyet-kettőt. A Nápolyban, Minneapolisban rendezett versenyt, meg egyebeket.

[01:03:44](#)

Ezekről nyilván csak a római korból vannak adatok. Ugye a győztes feliratok. A korai feliratok azoknak egy-egy [...], egy-egy sor, ahol a legfontosabb dolgokat feltüntetik. Ahol egyre több és több versenyt rendeztek, ott egy oldalas hosszú felsorolás, hogy hol győzött ilyen vagy olyan versenyen. Részben onnan tudjuk, ezekről a listákról, hogy egyáltalán hol rendeztek ilyen versenyt, és körülbelül 150-et lehet számon tartani. Egyesek bizony többféle számban indultak. Kézenfekvő az, hogy a futószámokban a két rövid, a 200, 400 méteren, a főszámban, a stadionfutásban és a dialosban ugyanaz a versenyző gyakran indul.

[01:04:47](#)

Külön volt az ötös verseny, a pentatlon, ahol sok mindent kellett csinálni. A 3 verekedős számban gyakori, hogy a birkózás mellett valaki a pankrationban részt vett, vagy a bokszban és a pankrationban, tehát két számban is. Kisebb versenyeken vannak adatok, ahol egy-egy versenyző mind a 3 számban győzni tudott. Komoly, nagy mezőnyök voltak, nagy konkurencia volt ott, az nem igen fordult elő. Vannak egész oldalas győztes listák, amit aztán büszkén megörökítettek. Márványba véstek, bekalapáltak és számon tartották, hogy hol mindenhol győzött az illető. Itt ugye különböző szintű, rangú versenyek voltak.

[01:05:51](#)

Minél később, annál több verseny volt és annál nagyobb dicsőség, hogyha valaki nemcsak a legfontosabb versenyeken győzött, hanem mindenféle kisebb, helyi versenyen is. Tetszett volna kérdezni valamit?

[01:06:07](#)

Kérdező 2: A nagyversenyeken volt selejtező, vagy kiket hívtak meg egyáltalán erre a versenyre?

[01:06:15](#)

Maróti Egon: Meghívni, az is megtörtént, de mondjuk a nagy versenyekre nem. Kisebb versenyekre meghívtak egy-egy jelentős olimpiai győztest vagy valakit, aki emeli a helyi kisebb rendezvénynek a fényét azzal, hogy méltóztatik megjeleni. Néhányat meghívtak. A 4 nagy versenyre meghívás nem volt, arra lehetett jelentkezni. A mezőnyök, azok nyilván futó számokban többen jelentkeztek, mert az nem olyan veszélyes. Volt olyan, hogy futamokat tartottak és a futamgyőztesek jutottak tovább. 20 indulót számon tartani, nem volt ahhoz technikai felszerelés. Tehát csoportokra osztották és a csoportgyőztesek mentek tovább.

[01:07:14](#)

Na, most az ilyen verekedős számokban a birkózásnál kevésbé, de az ökölvívásnál nagyon kellemetlen pofonokat lehetett kapni. Mégpedig azért, mert ugye a mai boksznál van az a szépen kitömött kesztyű, amivel azért szintén lehet ütni. De akkor nem ez volt, hanem kezdetben a puszta kéz. Igen, csak ha valami csontos részt ütnek meg, ezzel is megsérül. Ezért az öklöt meg a csuklót bőrkesztyű szerűség védte. Később odáig fajult, hogy igen vastag bőr lett, fém bütykökkel tömték ki. Ott nagyon kellemetlent lehetett kapni.

[01:08:17](#)

Ott nyilván óriási tömegek nem indultak, azért nem voltak súlycsoportok. Tessék elképzelni, egy jó mázsás fickó. Én azért meggondolnám. Ott nyilván egy bizonyos termet kellett hozzá. Főleg a birkózásnál, mert ott a súly rettentő sokat számít. Az, hogy azért Milón 6 alkalommal

győzött, mázsán felül hatalmas termetű fickó volt. Persze az nem 120 kiló hár volt, az egy erős ember volt. A boksizolásnál meg a pankrátoroknál nem annyira súly számított, hanem a fürgeség és az ügyesség. Ott nagyon kellemetlen sérüléseket lehetett szerezni. Bizonyos dolgok meg voltak tiltva. Például az, hogy kinyomja az illetőnek a szemét, meg hasonlókat. Meg bizonyos ütések, rúgások.

[01:09:31](#)

Kérdező 2: Övet használtak a boksiznál? Tehát övön aluli ütés [...]

[01:09:42](#)

Maróti Egon: Nem. Ez külön figura, hogy egyáltalán ez egy férfi verseny volt. Ott bizonyos papnők megtiszteltetésül részt vehettek, de női közönség nem. Tehát a versenyek egy bizonyos [...] részében úgy szaladtak, ahogy a világra jöttek. Nem olyan kisfiúsan ugye. Voltak bizonyos praktikus dolgok, mert valami ruhadarabot azért itt-ott hordtak. De mi volt? Miből kanyarodtunk el?

[01:10:35](#)

Kérdező 2: Az övön aluli ütés [...]

[01:10:39](#)

Maróti Egon: Nem volt öv, tehát nem volt övönaluli ütés. Súlycsoportok se voltak, úgyhogy az számított, boksizolásnál is számított a [...], hanem hogy milyen termetű az illető. A pankrationnál szintén, mert ott többet számított az ügyesség, fürgeség. A birkózásnál különösen sokat számított a testsúly. Ahol két egyforma mázsás fickó akaszkodott össze, ott az győzött, aki birkózni is tudott és nem csak nehéz volt. Úgyhogy ez a bizonyos felirat, az erre utal. Azzal ők is tisztában voltak, hogy azért valami ügyesség kell, valamit tudni is kell. Nem elég, ha valaki odamegy, aztán mekkora termetű. Tessék!

[01:11:48](#)

Kérdező 3: Ez egy óriási jelentőségű esemény volt. [...] görögöknél az olimpia. ...-nak a kiváltság volt az, hogy elmehettek és élőben megnézhatték a stadionban ezeket a számokat. [...]. Van-e arra forrás, hogy ez hogyan terjedt a távoli vidékekre, hogy erről beszéltek, hogy ez mennyire élt az emberek között.

[01:12:16](#)

Maróti Egon: Belépődíj nem volt. Aki elment, ha messziről jött, hajóval jött. Aki eltudott oda jutni. Volt, aki a saját hajóján ment. Volt, hogy egy város indított hajókat. Úgyhogy ez egy költséges dolog volt, mert elég messzire el kellett jutni. Az akkori technikai feltételek. A hajók azok, amik óceánjárók voltak, a hajótörés az ott nem volt ritkaság. Úgyhogy vállalkozás volt

részt venni. Néha elég messziről, az Anatóliai-félsziget távoli déli részére elmenni az egy elég hosszú út.

[01:13:07](#)

Az ismert dolog, hogy ott a part mellett hajóztak és csak egy bizonyos napi élelmet tudtak magukkal vinni. Ki kellett kötni. Szóval ez egy hosszadalmas dolog volt. Voltak annak anyagi feltételei, hogy valaki részt tudott venni egy ilyen versenyen. Ma is így működik. Tehát akinek volt hajója, az elment oda és megnézte. Belépődíj az nem volt. Jókorá utakat kellett megtenni. Mert végeredményben olimpia minden negyedik évben volt. De közte a másik két kisebb verseny, az Iszthmia és a Nemia, a köztes években az kétszer volt. Nyakra-főre voltak versenyek, igen nagy számban.

[01:14:18](#)

Ott lehetett szép nagyokat utazni. Költséges dolog volt. Aki kíváncsi volt elmenni, és volt hajója, akkor elhajózott, ha nem, akkor valahogy onnan utazott. A résztvevők is. Ilyen távoli versenyre elmenni, az költséges dolog volt. Tehát voltak bizonyos anyagi feltételei annak, hogy valaki részt vegyen egy ilyen versenyen. Nem mindenkinek volt. Volt, ahol a polisza támogatta, mert egyszerűen a polisz dicsősége volt. Mert azért feltüntették az illető nevét, az apja nevét, hogy meg lehessen különböztetni, hogy melyik polisznak a polgára, és hát persze azt, hogy milyen versenyszámban győzött.

[01:15:08](#)

Azt nem feltétlenül, mert az néha a szoborról kiderült, hogy mit csinált az illető. De, hogy melyik poliszból, az feltétlenül ott volt. Ez presztízskérdés volt, és néha megtörtént az, hogy jó pénzért valami neves versenyzőt rávettek arra, hogy ne annak a polisznak a versenyzőjének jelentse ki magát, ahová valóban tartozik, hanem akiktől azt a jutalmat kapta. Aminek aztán az lett a következménye, hogy otthon esetleg megtorlásul lerombolták a házat és az emléket eltörölték. Valamit valamiért. Ez a polisznak is a dicsősége is volt, hogy feltüntették, hogy XY melyik poliszból való volt. Ezek mind görögök voltak. Részben földrajzi körülmények miatt meglehetősen tagolt volt.

[01:16:13](#)

És ez a különállás ez [...]. Ki, melyik polisznak a képviselője, résztvevője. És ez nem csak az ő személyes dicsősége volt. Aki győzött, annak joga volt az olimpiai, vagy másik versenyeken fölállítani egy szobrot. Ha egyszer győzött, akkor olyan szobrot, ami esetleg azt a versenyszámot illusztrálta. Ha háromszor, akkor már portrét, tehát ahol felismerhető arcvonások vannak. Ez ő. És hát ugyanez volt a többi versenyeken is. A szoborállítás. Ezeket a szobrokat, ha fém volt azért, ha márvány azért, alig maradt belőlük valami. Megmaradtak a talapzatok. Már amennyi. És abból kiderült, hogy kérem szépen, hogy hívták az illetőt, melyik polisznak a tagja, és miben győzött. Kiszámú szobor is maradt meg.

[01:17:22](#)

Főleg, ha nem fémből készült, mert azt többnyire aztán beolvasztották, ellopták, meg hasonlók. Vagy az volt a szerencséje a szobornak, hogy elsüllyedt a hajó a tengeren, és akkor megmaradt. Később előszedték. Vagy összedőlt a ház, és később kiásták a szobrot. Hát ilyesmi is vannak. Az olimpia mellett a legjelentősebb volt a püthia, ahol volt földrengés, meg mindenféle, úgyhogy rengeteg szobor a romok alól került ki, ilyen vagy olyan állapotban. És néhány egész jó állapotban lévő márványszobor is. Ami más volt, mert eredetileg általában fémből készültek a szobrok. Így megmaradtak, esetleg hiányzott a fél karja vagy a lába, de nyilván eredetileg volt neki. Ki lehet következtetni, hogy milyen volt.

[01:18:23](#)

Joga volt a győztesnek ilyen emlékművet állítani. Ha volt rá pénze. Ha nem, akkor esetleg a polisza vállalta, vagy volt olyan eset, amikor az edzője vállalta, tanítványa volt. A harmadik alkalommal joga volt portré szerűen, tehát hogy felismerhető legyen. Az egyik legjobb állapotban megmaradt szobornak az alsó karjából, meg a lábából hiányzik, ami a szárazföldről került elő, Püthiáról, Delphoiból. Annak a bizonyos pankration versenyzőnek, a verekedőnek a szobra. Akinek a fia, mert Thessalia-nak az uralkodója, tehát egy eléggé gazdag család volt.

[01:19:29](#)

Attól függetlenül kitették magukat annak a lehetőségnek. Ott azért nem csak adni, ott kapni is lehetett nagy pofonokat, rúgást, meg ami belefért. Úgyhogy az a bizonyos, rettentő ismert bronzszobor, az *Ökölvívó*. Nagyon megrongált állapotban van, mert azzal a caestus-szal, azokkal a bőr bűtykökkel nagyon csúnya nagyokat lehetett ütni, és komoly sérülést és roncsolást lehetett okozni. Nem véletlen, hogy egy ilyen versenyen azért óriási tömegek nem indultak, csak néhányan. Csak aki megreszkírozta, hogy kiteszi magát annak, hogy egy kicsit elcsúfítsák az ábrázatát. Tehát mondjuk a stadionfutásból 20 egy-néhány futamokat rendeztek, de egy ilyen bokszmeccsből néha 3-4 volt csak. Ezek már azért úgy ismerték egymást és tudták, hogy kire hajt az égi háborúban. Ne tegyük ki magunkat valami nagyobb, komoly sérülésnek. Tessék!

[01:20:50](#)

Kérdő 4: Szabályok voltak?

[01:20:51](#)

Maróti Egon: Voltak. Versenybíró is volt, szabályosak voltak. A szabályok azok a birkózásban az, hogy nem volt szabad kitörni az ujját, meg kinyomni a szemét, meg hasonlókat. Ütni, rúgni, harapni se volt szabad. Nagyon kellemetlen lehetőségek voltak, a birkózás volt még a legszelidebb. Odanyekkentette, és ha háromszor odanyekkentette, akkor győzött. A bokszolásnál az volt, hogy az illető jelezte, hogy köszöni szépen, nem csinálja tovább. [...] ennyi elég. Ugyanaz a pankration-nál, ahol mindenféle kellemetlen sérüléseket lehetett

szerezni, szóval fájdalmas. Ott olyan nagy tömegek nem indultak. És ezek azért már úgy ismerték egymást. Néhány induló volt csak.

[01:22:07](#)

Kérdező 2: Ez a pankration, vagy utcai harc [...].

[01:22:17](#)

Maróti Egon: Nézze, bizonyos dolgokat nem volt szabad. Tehát kinyomni a szemét, és bizonyos kényelmetlen sérüléseket okozni. A hölgyekre való tekintettel, hadd ne részletezzem, hogy mit nem volt szabad megsérteni. 1-2 ilyen megkötés volt, de azon kívül, ahogy mondani szokták, ami belefér, szóval ütöttek, rúgtak, harapni sem volt szabad.

[01:22:44](#)

Kérdező 2: Kizárólag görögök indulhattak, vagy előfordulhatott, hogy esetleg egy keleti városban, esetleg egy külön poliszban, egy perzsa előkelő is, aki a poliszban?

[01:22:54](#)

Maróti Egon: Erre szigorúan vigyáztak. Csak görög szülőktől, tehát apja, anyja görög, kivételesen, mert azért ez nehéz, nem voltak okmányokkal ellátva, csak a papa volt görög biztos. Erre vigyáztak. Igazolni kellett, dokumentálni, hogy az illető görög. Annyi rengeteg okmány nem volt. De az egy poliszba tartozók ismerték egymást és tudták ki kicsoda. Hogy ki vehet részt, ki nem vehet részt. Tehát minden szabad születésű görög, akármilyen görög polisznak a tagja. Szicíliától, Nápolytól a Földközi-tenger túlsó végéig. Egyiptomban, meg rengeteg területen voltak. Azok hajózáztak, részt vettek, [...].

[01:24:10](#)

Ezek közül voltak gorombább dolgok és hát voltak [...] nagy baj nem történt. A vereség kellemetlenebb, mint mondjuk egy ökölvívásban, ahol nem egy olyan szép, kis puha kesztyű volt, hanem caestus. Szóval nagyon kellemetlen sérüléseket lehetett szerezni. Van 1-2 ismert szobor, az nem egy szépfiút ábrázol. Nem egy leányálom, ahogy kinéz. Hogy festhetett a vesztes?

[01:24:58](#)

Kérdező 5: Ön sportolt valaha? És mi a kedvenc sportja?

[01:25:05](#)

Maróti Egon: Fiatal korában mindenki sportol, és ha én mondom, hogy mit, és hogyan, úgy sem hiszik el. Inkább azt mondom, hogy 3 fiam van és azok is sportolnak. De hasonlókat, mint

a papa, talán jobban. Van közöttük, aki országos bajnokságot nyert, valamelyik úszásban, valamelyik gátfutásban, valamelyik rövidtávfutásban, ugyan ő csak harmadik lett. A legidősebb csemete. Mindegyik csinált valamit. Én is futkároztam. Úgyse hiszik el, ha mondom, hogy hogyan. Főlöskéges. Egy régi újság erőkelült, és ott volt, valamikor ifjúsági válogatott keret, és ilyen gyanús, ritka szép nevet talált az ember. Rég volt.

[01:26:15](#)

Tehát ahhoz, hogy egy kottát elolvasson valaki, ahhoz valami zenei érzék kell. Ahogy ezeket a dolgokat követni tudja, hogy mégis hogy nézett ki az, mennyire nem reális az a szobor ábrázolás, mert nem a reális állapotát akarták ábrázolni, hanem valami egész más céljuk volt vele. Azt valamikor meg kellett próbálni és úgy emlékezni, hogy hogy is van. Azt meg látja az ember. Valami fogalmának vagy emlékének kell lennie az embernek, ahogy szokás mondani.

[01:27:00](#)

Az egyik fiam még most is csinálja, amelyik fiatalabb, és ő az, aki váltóúszásban lett országos bajnok, viszont 110 méteres gátfutásban kétlem [...]. Ez a görögöknél, ez a bizonyos ép testben ép lélek. [...]. Lényeges dolog volt a mozgás arányosság, az edzettség. És a bizonyos mértékű összetartó erő. Maga a térképen látszik, hogy rettentően szétagolt, egységes alvonal akkor nem volt, de ezek az időszaki versenyek, ezek összehozták az embereket. Számon tartották és megbecsült dolog volt.

[01:28:19](#)

Kérdező 2: A 4. század után fel sem merült, hogy olimpiai játékokat rendezzenek? [...].

[01:28:30](#)

Maróti Egon: Voltak a görögök, tessék megnézni egy görög szobrot, és akkor tessék megnézni egy ilyen csontkollekció középkori szentet. Egészen más volt az ideál. Mit tartottak fontosnak. Az nem azt jelenti, hogy ott mindenki egy arányos dalia volt, de ez tetszett, erre törekedtek. És általában azért mozogtak, úgyhogy azért ennek tömeges jelentősége volt. Az nem véletlen. Nem voltak olyan kényelmes járművek, úgyhogy ezeknek a lábukat is kellett használniuk. Hajó is volt, csak ha elsüllyedt, akkor úszni is kellett.

[01:29:38](#)

Voltak hosszú időszakok, amikor nem ez volt az emberek szemében a fontos, aztán később úgy alakult, hogy [...] természetes, sőt, néha kicsit túlzás, mert tudomásom szerint a görögök semmiféle [...] nem szedtek, hogy fokozzák képességeiket. Bár egy esetben egy ilyen gyanú felmerült, hogy valaki valamilyen furcsa dolgot rágott, szopogatott, és ettől volt olyan erős, csak azt senki se tudja megmondani, hogy mi volt az, szóval nem valószínű. Szóval mondjuk a dopping az ismeretlen volt, hát meg a dicsőség. Néha az anyagiak is [...]. Ez volt a természetes, normális, egészséges gyerekek voltak.

[01:30:55](#)

Beszélő 1: Amennyiben nincs több kérdés, akkor szeretném megköszönni a Professzor úrnak az előadást, és akkor az itt jelenlévőknek [...]

[felvétel vége]